

MEVA VA SABZAVOT NOMLARI BILAN BOG'LIQ FRAZEOLOGIK BIRLIKLAR TAHLILI

Qayumova Shaxnoza Qobiljonovna

Filologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori,
(PhD) Termiz davlat universiteti

Aliqulova Yulduz Shuxrat qizi

Talaba, Termiz davlat universiteti

ARTICLE INFO

Qabul qilindi: 07-yanvar 2024 yil

Ma'qullandi: 10-yanvar 2024 yil

Nashr qilindi: 17-yanvar 2024 yil

KEY WORDS

*tarjima, lingvistik, jarayon, rivoj,
frazеologiya*

ABSTRACT

Meva va sabzavot nomlari bilan boshlanuvchi so'zlar san'at asari adabiyotda o'z o'rnini bor. Bu turdagi iboralar tabiatning zamonaviylik, ko'plik, rivojlanishga bois muvofiq aks etgan ko'rsatma. Bu turdagi iboralar suyultirilishda, tabiatning yaxshi holatida bo'lishini ifodalaydi va o'z-o'zidan insonlarning uni baholab ko'rishini asoslashdiradi.

“Choy berib, cho'cha ichib” degan atamaga o'xshagan meva va sabzavot nomlari bilan boshlanuvchi frazeologik iboralarni adabiyotda ko'p va vaqtdan beri foydalaniladi. Bu turdagi ibora qo'llanilishi badiiy adabiyotda mazmun ko'rsatish, haqiqatga yaqinlashish yoki ma'no ifodalash maqsadida bo'ladi. Mana shu orqali adabiyotda iboralarning badiiy uslub orqali mazmunni kuchaytirishda qanday ahamiyatga ega bo'lishini ko'rsatkichdir.

Mevalar nomi bilan qadriyat, sabr, va kuchga oid maqollar ustida turli tahlillar olib borilishi mumkin. Aforizma orqali mevalar va ularning tabiatining insonga ta'siri, ularning o'ziga xos sifatlarini aks ettirishi mumkin. Masalan, “Olma gapirguncha, oltin to'qishingcha” degan aforizma orqali olmaning o'ziga xos sifatleri va uning labilari bilan bog'liq ma'naviy-ma'naviy tahlillar olib borilishi mumkin.

Idiomalar va maqollar orqali esa, mevalar nomi bilan bir qancha turli aks ettiruvchi so'zlar va ifodalar tahlil qilinishi mumkin. Masalan, “Anjirda halok bo'lish” idiomasi orqali anjir mevasining asosiy nuqtai nazardan hech qachon chiqmasligi, butunlanishgi va hozirda bo'lishi mumkinligini ifodalay olamiz.

Shuningdek, mevalar nomlari bilan bog'liq tuyg'u, ovqatlanish, o'z-o'zini ifodalash va xayollashga doir aforizmlar va maqollar bo'yicha tahlil ham olib borilishi mumkin. Bu esa mevalar nomining insonlar uchun qanchalik muhim va foydali ekanligini ko'rsatadi.

Ingliz va o'zbek tillarida shunday frazeologik birliklar borki, bu tillar bir-biriga qardosh bo'lmasada bu birliklar bir-biriga o'xshaydi:

The fruit of one's labour– Mehnatlarimiz mevasi;

To bear fruit–hosil qilmoq;

Reap the fruit of one's labour–hosildan bahramand bo'lmoq;

The apple doesn't fall far from the tree– olma olma daraxtidan uzoqqa tushmaydi;

Tilda shunday frazeologik birliklar mavjudki, ular o'zaro tillarda leksik jihatdan mos tushadi: red as a beet-lavlagiday qip-qizil. Ba'zi shunday frazeologik birliklar mavjudki, ingliz tilida

meva-sabzavot nomlari ishlatilsada, o'zbek tilida bu birliklar umuman boshqacha talqin qilinadi:

Not be worth a fig- bir pulga qimmat;

A carrot and a stick policy- janjalli siyosat.

Meva va sabzavot nomlari bilan bogliq turgun birikmalar:

Poliz ekinlaridan biri "tarvuz" frazeologizmlarda kelishini korishimiz mumkin, "tarvuzi

Qoltigidan tushmoq" iborasi ozbeklar tarvuzni odatda qotiq ostida kotarishgan va uni tushib

Ketishi, umidi puchga chiqib, boshashmoq, xafa bolmoq frazeologik mano anglatadi. Yana bir

Poliz ekin "qovun" ham kulgi, mutoyiba bilan boglanadi va "qovun tushirmoq" iborasi "biror ishni

"pachavasini" chiqarish mazmunidagi gaplarda keladi.

Ingliz tilidagi "To compare apples and oranges" – olma va apelsinni solishtirmoq

Tarjimasidagi iborada, apelsin asosan issiq mamalakatlarda pishuvchi meva bolib, unga olmani

Taqqoslash mantiqsiz ekanligi va bu mutlaqo ikki xil narsani tasvirlash manosini beradi.

"Ginger

Shall be hot in the mouth"- zanjabil ogizda issiq bolish kerak. Zanjabil inglizlarning

Taomnomasida kop uchraydigan sabzavot xisoblanadi va uni achchiqligini ogizda sezishlik,

Odamni zavvqa chaqirish frazeologik mano beradi.

"To pass an olive branch" – "zaytun novdasini bermok". Zaytun novdasini berishlik tinchlik

Manosi anglatdi va kimnidir yarashtirb qo'yish uchun ishlatiladi bu ibora.

Olma mevasidan foydalanish maqsadiga ko'ra guruh. Bilamizki, olma mevasi pishib yetilgach, iste'mol

Uchun yaroqli bo'ladi. Uni tozalab yuvib iste'mol qilish, quritib olmaqoqi tayyorlash, maxsus zavodlarda esa undan

Olma soki, olma sirkasi, olma murabbosi, olma djemi, olma pyurisi va vino tayyorlash mumkin. Demak, olma

Mevasidan foydalanish maqsadiga ko'ra guruhni 2ta ichki guruhchaga ajratish mumkin:

1) xo'raki olma navlari va

2) xomashyobop olma navlari.

Xo'raki olma navlariga besh yulduz, rozmarin, golden, afrosiyobi, naqsholma, nokpayvand kabilar kiradi.

Xomashyobop olma navlariga starkrimson, fudzi, simarenko, jonatan, Toshkent borovinkasi va b.lar kiradi.

2. Pishish vaqtiga ko'ra olma navlarini ifodalovchi birliklar guruhi. Aksariyat mevalar yurtimizda

Ertapishar, o'rtapishar va kechpishar singari navlarga bo'linadi. Ertapishar olma navlari nomarini ifodalovchi

Birliklarga olmacha (mazkur olma turi, asosan, Buxoro viloyatida yetishtiriladi. Olmacha pishgach, 3-4 kun ichida

Iste'mol qilinmasa, u ta'mini yo'qotadi. Murabbosi juda xushxo'r chiqadi), dumchaolma, bolajon singari nomlar kirsa,

O'rtapishar olma navlariga jersimak, golden, Samarqand a'losi, afrosiyobi, naqsholma, besh yulduz, qirmizak singari

Nomlar kiradi. Kechpishar navlarni ifodalovchi birliklarga esa tiramayi, sariq olma, xarseb, mutsu, fridom, gala, kiku,

Gibson, pinova, chempion, gloster, piros singarilar kiradi.

3. Onomastik birliklar asosida nomlangan olma navlarini ifodalovchi leksik birliklar guruhi. Olmachilik

Leksikasida shaxs nomi yoki joy nomi bilan ataluvchi leksemalar ham mavjud. Toshkent borovinkasi, Samarqand

A'losi, Jizzax golden, Namangan naqshi kabilar birikma tarzida uchrasa, afrosiyobi, cho'lpon, kamola, skarletsbur,

Simarenko, jonatan kabilar sodda so'z tarzida uchraydi.

Antroponimlar bilan bog'liq olma nomlarini ham bevosita ichki guruhlariga bo'lish imkoniyati mavjud.

Jumladan,

1) muayyan antroponimga bevosita aloqador olma nomlari va

2) muayyan antroponimga bevosita aloqador bo'lmagan olma nomlari.

Muayyan antroponimga bevosita aloqador olma nomlari, tabiiyki, o'sha olma navini yaratgan seleksioner,

Olim, payvandchi yoki shu olma navini chetdan olib kelib ko'paytirgan mevachilikka qiziquvchi shaxs nomi (ismi,

Familiyasi yoki taxallusi) bilan atalgan bo'ladi: simarenko...

Muayyan antroponimga bevosita aloqador bo'lmagan olma nomlari, odatda, mashhur kishilarning sharafiga

Yoki xalq orasida ko'p ishlatiladigan sevimli kishi nomlariga qo'yiladi. Masalan, jonatan, gibson, piros; cho'lpon, Kamola va h.

4. Tarqalish o'rniga ko'ra olma navlarini ifodalovchi leksik birliklar guruhi. Tarqalish o'rne deganda olma

Navlarining qaysi hududlarda yetishtirilishi nazarda tutiladi. Masalan,

Xorazm olmasi: oydin, bolajon, simarenko...

Jizzax olmasi: Jizzax golden, farangiz, go'zal...

Toshkent olmasi: Toshkent borovinkasi, mehmoniy, tilla olma, nafis, qandil...

Samarqand olmasi: afrosiyobi, Samarqand a'losi, kamola, achchiq olma...

Eron olmasi, Xitoy olmasi kabi.

5. Rang-tusiga ko'ra olma navlarini ifodalovchi leksik birliklar guruhi. Bu guruhga, tabiiyki, qizil, oq,

Sariq, ko'k va yashil tusli olma navlarining nomlari kiritiladi. Garchi mazkur guruhga kiruvchi olma navlari nomi ichki

Guruhlarda ko'pchilikni tashkil etmaydigandek ko'rinsa-da, aslida, oq-sariq, oq-qizil, qirmizi kabi rang-tusga ega olma

Navlari ham borligini unutmasligimiz zarur.

6. Maza-ta'miga ko'ra olma navlarini ifodalovchi leksik birliklar guruhi. Mazkur guruhdan shirin, nordon

Va nordon-shirin (kislo-sladkiy) olma turlari o'rin oladi.

7. Olma zararkunandalari va kasalliklarini ifodalovchi nomlar guruhi: olma qurti, olma

qo'ng'izi, olma

Kuyasi, ol biti, qandala, qizil o'rgimchakkana, Kaliforniya qalqondori; chirish (monilioz), oftobda kuyish, bakterial kuyish, sovuq urishi, suvlanish, muzlash, rang o'zgarishi, un shudring, qo'tir (parsha)...

8. Olma yetishtirish sohasida foydalaniladigan gerbitsitlar nomini ifodalovchi birliklar guruhi. Olmachilikda olma mevalarini bevaqt to'kilishidan saqlab qolish yoki uning daraxtiga turli gerbitsitlar orqali ishlov

Berish va shu orqali mo'l hosil olish ishlari ham amalga oshiriladi. Bu guruhga fungusid, kaltsiy, tiofanat metil, fositel

Alyuminiy singari gerbitsit nomlari kiradi.

9. Olma yetishtirish agrotexnikasiga oid leksik birliklar guruhi. Ko'chat o'tqazish, ishlov berish, dorilash,

Butash, kesish, shakl berish, payvand qilish, payvandtag, sug'orish, o'g'itlash, changlatish, terish, saqlash va h.lar.

10. Olma bilan bog'liq partonimik (butun-bo'lak munosabatli) birliklar guruhi. Olma (meva; butun) –

Po'st, et, urug', dumcha, naycha, changdon, changchi, olma suvi, sharbati, temir moddasi (qismlar); olma (daraxt;

Butun) – tana, navda, shox, ildiz, barg, po'stloq, gul, gulkosa, pindiq, kurtak, g'o'ra, meva (qismlar) va h.

11. Olma bilan bog'liq gipo-geperonimik (tur-jins munosabatli) birliklar guruhi. Olma – Toshkent

Borovinkasi, oydin, bolajon, farangiz, go'zal, feruza, kamola, cho'lpon, mehmoniy, tilla olma, nafis....

12. Olmachilik bilan shug'ullanuvchi shaxs nomlarini ifodalovchi leksik birliklar guruhi: bog'bon,

Sohibkor, agronom, olim, seleksioner, olmachi, mexanizator, traktorch, dorilovchi, payvandlovchi...

13. Olmachilikda qo'llaniladigan texnika vositalari, turli ish qurollari va buyum nomlari guruhi:

Simbag'az, shpalera, narvon, tirkak, traktor, yuk mashinasi, dori purkagich, cho'p yashik, qog'oz yashik, chelak va boshqalar.

14. Olma fotosintezi bilan bog'liq leksik birliklar guruhi: fotosintez, barg, nafas olish, ildiz, gullash,

Rivojlanish, pishish kabi.

15. Olmachilik leksikasining tuzilishi bilan bog'liq birliklar guruhi:

Sodda so'z shaklida: tiramay, qirmizak, xarseb, mutsu, fridom, gala, kiku, gibson, pinova, chempion, gloster,

Piros...

Qo'shma so'z shaklida: kelinolma, farangolma, naqsholma, besh yulduz, nokpayvand...

Birikma shaklida: Toshkent borovinkasi, sariq olma, Samarqand a'losi, Jizzax golden, Namangan naqshi...

16. Olmachilik leksikasida o'z va o'zlashgan qatlam birliklari guruhi. Mana shu asosga ko'ra o'zbek

Tilidagi olmachilik bilan bog'liq birliklarni ikki guruhga ajratamiz:

- 1) olmachilik leksikasidagi o'z qatlam birliklari
- 2) olmachilik leksikasidagi o'zlashma qatlam birliklari.

Bu qatorlarni yana davom ettirish imkoni mavjud bo'lib, fikrimizcha, ijtimoiy hayotimizdagi har bir sohaga

Tegishli birliklar til nuqtai nazaridan tadqiq etilishi, ularga tilimizni boyituvchi manbalar sifatida qaralishi, zaruriy

O'rinlarda ularning imlo va izohli lug'atlari tayyorlanishi zarur.

Xullas, Mahmud Koshg'ariy umumturkiy leksema sifatida izohlagan o'g'uzcha alma (olma) so'zi [2] turmush

Tarzimizga singib ketgan meva nomini ifodalaydi va xalq tilida kayfiyatni ko'taruvchi, go'zallik tashuvchi (olma

Yonoqli, oq olmadek yoqimli, naqsholmadek oqi oqqa, qizili qizilga ajralgan, o'ta go'zal) tashbeh birligi sifatida

Hamisha qo'llaniladi.

Yuqoridagi fikrlarni inobatga olsak, o'zbek tilda mevachilikka oid leksikani o'rganish ham alohida ahamiyatga

Egaligi ma'lum bo'ladi.

Ozbek tilining maxsus lugatlari(jumladan, "Ozbek tilining zohli lugati")da meva nomlari deyarli

Izohlanmagan. Odatda, lugatda muayyan mevali daraxtning biologik xususiyati ifodlangan va uning mevasi tavsifida

Esa "Shu daraxtnng mevasi" izohidan nariga otilmagan. (Biz buni olma mevasi nomi misolida yoritshga harakat

Qildik.)

Mevachilik leksikasining vujudga kelishi insoniyat o'tmishi bilan, insonning mehnat jarayonini o'zlashtirish

Tarixi bilan uzviy aloqador. Zero, meva nomlari ozbek tili lugat boyligining (katta va keng tarqalgan) ajralmas bolagi

Bolib, ularni lison – nutq – matn trixotomiyasi nuqtayi nazaridan alohida tadqiq etish ahamiyatlidir.

Fruit idioms are not only a fun way to express ourselves, but they also provide insight into the culture and history of the English language. In this article, we will explore the world of fruit idioms and their meanings.

Fruit Idioms with Meaning and Examples

Cherry Idioms

A bite at the cherry

Meaning: An opportunity to do something that may not be available later.

Example: "I missed my chance to study abroad last year, but I'm hoping to get a bite at the cherry this time around."

As red as a cherry

Meaning: Very red in color.

Example: "Her cheeks turned as red as a cherry when she realized she had made a mistake."

Cherry-pick

Meaning: To selectively choose the best or most desirable things.

Example: "The coach is going to cherry-pick the best players for the team."

The cherry on the cake

Meaning: Refers to something that completes or enhances an already good situation.

Example: Getting a promotion at work was great, but getting a bonus on top of it was the cherry on the cake.

A second bite at the cherry

Meaning: A second chance to do something or an opportunity to try again.

Example: I didn't get the job the first time, but they called me back for a second interview, so I have a second bite at the cherry.

Life is a bowl of cherries

Meaning: Life is easy and enjoyable.

Example: After winning the lottery, he felt like life was a bowl of cherries

Banana Idioms

Go bananas

Meaning: To become very angry, crazy, or annoyed.

Example: "My boss will go bananas if I don't finish this report on time."

Second banana

Meaning: A person who is in a subordinate or less important position.

Example: "After the CEO, the CFO is considered the second banana in the company."

To go bananas

Meaning: To become very excited or enthusiastic about something.

Example: "The fans went bananas when their team won the championship."

Top banana

Meaning: The most important or influential person in a group or organization.

Example: "As the CEO, he's the top banana in the company."

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Kayumova S. K. LINGUOCULTURAL STUDY OF FEMALE JEWELRY NAMES (BASED ON ENGLISH AND UZBEK MATERIALS) //Academic research in educational sciences. – 2021. – T. 2. – №. 9. – C. 1114-1116.
2. Kayumova S. K. LINGUOCULTURAL STUDY OF FEMALE JEWELRY NAMES (BASED ON ENGLISH AND UZBEK MATERIALS) //Academic research in educational sciences. – 2021. – T. 2. – №. 9. – C. 1114-1116.
3. Saparova N. E. USING INNOVATIVE TEACHING METHODS IN THE FOREIGN LANGUAGE //Theoretical & Applied Science. – 2020. – №. 4. – C. 879-882.
4. Kobiljonovna K. S. Rendering ways of national words //Евразийский научный журнал. – 2020. – №. 2. – C. 34-35.
5. Kobiljonovna K. S. Rendering ways of national words //Евразийский научный журнал. – 2020. – №. 2. – C. 34-35.
6. Kobiljonovna K. S. Phrases containing jewelry lexicon in english and uzbek languages //Евразийский научный журнал. – 2019. – №. 3. – C. 62-63.
7. Alaudinova D. R. New methods of teaching languages //International Journal EPRA. – 2020.

8. Alaudinova D. R. New methods of teaching languages //International Journal EPRA. – 2020.
9. Alaudinova D. R. New methods of teaching languages //International Journal EPRA. – 2020.
10. Alaudinova D. R. New methods of teaching languages //International Journal EPRA. – 2020.

